

Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2011/12:147 Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen. Ingen motion har väckts.

I propositionen föreslår regeringen en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som slår fast att äldre människor, som varaktigt har levt tillsammans och sammanbott, ska kunna fortsätta att göra det även när den enes behov kräver boende i en särskild boendeform för service och omvårdnad för äldre människor. Enligt förslaget ska det för den som har beviljats eller beviljas boende i en särskild boendeform för äldre personer ingå i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta sammanbo med sin make eller sambo oavsett om personerna har olika omsorgsbehov. Detta ska gälla under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Regeringen föreslår även ett klagörande i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) av att kommunens ansvar omfattar dem som efter beslut av kommunen bor i någon av de särskilda boendeformerna enligt socialtjänstlagen.

Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de föreslagna ändringarna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2012.

I betänkandet finns ett särskilt yttrande (S).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden	5
Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen	5
Särskilt yttrande	7
Särskilt yttrande (S)	7
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
2. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Därmed bifaller riksdagen proposition 2011/12:147 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 14 juni 2012

På socialutskottets vägnar

Kenneth Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kenneth Johansson (C), Lena Hallengren (S), Mats Gerdau (M), Margareta B Kjellin (M), Helena Bouveng (M), Ann Arleklo (S), Isabella Jernbeck (M), Lennart Axelsson (S), Barbro Westerholm (FP), Catharina Bråkenhielm (S), Gunnar Sandberg (S), Anders Andersson (KD), Per Ramhorn (SD), Jonas Eriksson (MP) och Ola Johansson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2011/12:147 Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen föreslår regeringen att riksdagen ska anta regeringens förslag till ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och lagförslagen finns i bilaga 2.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ändring i socialtjänstlagen (2001:453) som slår fast att äldre människor, som varaktigt har levt tillsammans och sammanbott, ska kunna fortsätta att göra det även när den enes behov kräver boende i en särskild boendeform för service och omvårdnad för äldre människor. Enligt förslaget ska det för den som har beviljats eller beviljas boende i en särskild boendeform för äldre personer ingå i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta sammanbo med sin make eller sambo oavsett om personerna har olika omsorgsbehov. Detta ska gälla under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett särskilt boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Regeringen föreslår även ett klargörande i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) av att kommunens ansvar omfattar dem som efter beslut av kommunen bor i någon av de särskilda boendeformerna enligt socialtjänstlagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 november 2012.

Utskottets överväganden

Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453) och till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Propositionen

Ändring i socialtjänstlagen (2001:453)

Det är i dag inte en självklarhet i landets alla kommuner att äldre människor som varaktigt har bott ihop och som i vissa fall har delat ett långt liv tillsammans och tänkt göra det till livets slut, ska få fortsätta att göra det när den ena maken eller sambon behöver bo i ett särskilt boende. Regeringen anser därför att det behöver slås fast att det ska finnas en sådan rätt i hela landet.

Socialtjänstlagen anger som regel inte vad som ska anses utgöra en skälig levnadsnivå. Biståndet bygger i stället på en individuell behovsbedömning. Eftersom det inträffar att makar som varaktigt har bott ihop skiljs åt när den ena av parterna flyttar till ett särskilt boende, bedömer regeringen att det behöver regleras i socialtjänstlagen vad som avses med skälig levnadsnivå i detta avseende. Regeringen föreslår därför att det i lagen slås fast att det ska ingå i en skälig levnadsnivå för äldre makar och sambor, som varaktigt har bott ihop, att få sammanbo i ett särskilt boende. Det beslut som ska fattas om att sammanbo i ett särskilt boende är ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 §, och part i ärendet är den person som beviljats bostad med särskild service.

Regeringen påpekar att det redan pågår en aktiv utveckling inom området och att många kommuner menar att möjligheten till parboende i de flesta fall kan tillgodoses i dag. Enligt regeringen är detta positivt och innebär att förslaget bör få relativt små konsekvenser för kommunerna. Till det kommer även att regeringen redan 2006 beslutade om ett liknande åtagande för kommunerna när det gäller makar och sambor där båda har rätt till biståndsinsatsen särskilt boende, se 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2002:937).

Det är enligt regeringen givet att den föreslagna bestämmelsen kommer att vara aktuell endast i de fall då båda makarna eller båda samborna vill fortsätta att bo tillsammans i ett särskilt boende för äldre.

Ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Av hälso- och sjukvårdslagen följer att varje kommun ska erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som bor i ett av kommunen inrättat kommunalt särskilt boende enligt 5 kap. 5 och 7 §§ socialtjänstlagen. När det gäller enskilda tillståndspliktiga särskilda boenden anges att ansvaret för kommunalt bedriven hälso- och sjukvård i dessa bostäder avser dem som fått ett beslut om särskilt boende av kommunen. Enligt regeringen kan inte avsikten ha varit att det ska vara någon skillnad mellan kommunalt inrättade särskilda boenden och de enskilda tillståndspliktiga särskilda boendena. Regeringen anser därför att det bör klargöras i hälso- och sjukvårdslagen att ansvaret för hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer endast omfattar dem som efter beslut av kommunen har beviljats särskilt boende enligt 4 kap. 1 eller 2 § socialtjänstlagen.

Utskottets ställningstagande

Sedan den 1 januari 2011 gäller en nationell värdegrund för socialtjänstens omsorg om äldre (5 kap. 4 § socialtjänstlagen). Denna innebär att socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att låta äldre människor leva ett värdigt liv och känna välbefinnande. Av detta följer bl.a. att den enskilde ska kunna fortsätta att själv bestämma över sitt liv. Boendet är en central del i människors liv, och det är betydelsefullt för den enskilde att ha möjlighet att själv bestämma över hur detta ska vara utformat. Behoven ser olika ut beroende på var man befinner sig i livet och hur ens livssituation ser ut. För äldre är boendet en mycket viktig trygghetsfråga. Äldre par som har delat ett långt liv tillsammans eller varaktigt bott ihop under en tid ska inte behöva flytta isär bara för att parternas omsorgsbehov skiljer sig åt.

Utskottet välkomnar därför den föreslagna ändringen i socialtjänstlagen som innebär att äldre par, om parterna så önskar, ska få fortsätta att bo ihop också när behovet av vård och omsorg kommit att skilja sig åt för de båda. För den som har beviljats eller beviljas boende i en särskild boendeform för äldre personer ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna fortsätta att sammanbo med sin make eller sambo. Utskottet delar regeringens bedömning att det inte är möjligt att i detalj ange vilka rättigheter som den medflyttande parten har när den make eller sambo avlider som är berättigad till bistånd i form av särskilt boende, utan anser att detta bör lösas lokalt och individuellt i samförstånd med den efterlevande. Utskottet utgår från att regeringen följer utvecklingen på området.

Utskottet tillstyrker även den föreslagna ändringen i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

Särskilt yttrande

Särskilt yttrande (S)

Lena Hallengren (S), Ann Arleklo (S), Lennart Axelsson (S), Catharina Bråkenhielm (S) och Gunnar Sandberg (S) anför:

Vi stöder den föreslagna ändringen i socialtjänstlagen som innebär att det tydliggörs att den som beviljats plats i särskilt boende ska kunna fortsätta att sammanbo med sin make eller sambo om de så önskar. Äldre par ska inte behöva flytta isär bara för att deras omsorgsbehov skiljer sig åt. Rätten om att få åldras tillsammans är en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande.

En fråga som kvarstår är vilka rättigheter den medflyttande parten har om den make eller sambo som beviljats platsen i särskilt boende avlider. Både i betänkandet och i propositionen framhålls att det inte är möjligt att i detalj reglera vilka rättigheter som den medflyttade parten har utan att detta bör lösas lokalt i samförstånd med den efterlevande. I betänkandet skriver utskottet att det utgår från att regeringen följer utvecklingen på området. Vi vill poängtera vikten av att denna fråga verkligen uppmärksammas och följs noga. Sveriges Kommuner och Landsting skulle kunna spela en viktig roll i detta sammanhang. Om det inte finns goda rutiner för detta lokalt riskerar ett gott förslag att leda till otrygghet om det är oklart vad som händer den dag man blir ensam.

Vi avser att följa frågan och förbehåller oss rätten att återkomma.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2011/12:147 Rätten att få åldras tillsammans – en fråga om skälighet, värdighet och välbefinnande i äldreomsorgen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453).
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen
(2001:453)

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (2001:453) ska införas en ny paragraf, 4 kap. 1 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.**1 b §**

För den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 §, ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Första stycket gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2012.

2 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)

Härigenom föreskrivs att 18 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §²

Varje kommun *skall* erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket eller 5 kap. 7 § tredje stycket *socialtjänstlagen (2001:453)* eller *som efter beslut av kommunen bor i sådan särskild boendeform som avses i 7 kap. 1 § första stycket 2 samma lag*. Varje kommun *skall* även i samband med dagverksamhet, som omfattas av 3 kap. 6 § socialtjänstlagen, erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som vistas där.

Varje kommun *ska* erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som *efter beslut av kommunen* bor i en sådan boendeform eller bostad som avses i 5 kap. 5 § andra stycket, 5 kap. 7 § tredje stycket eller 7 kap. 1 § första stycket 2 *socialtjänstlagen (2001:453)*. Varje kommun *ska* även i samband med dagverksamhet, som omfattas av 3 kap. 6 § socialtjänstlagen, erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som vistas där.

En kommun får även i övrigt erbjuda dem som vistas i kommunen hälso- och sjukvård i hemmet (hemsjukvård).

Landstinget får till en kommun inom landstinget överlåta skyldigheten att erbjuda sådan vård, som sägs i andra stycket, om landstinget och kommunen kommer överens om det. Överenskommelsen får avse även ansvar för förbrukningsartiklar som avses i 3 d §.

Kommunens ansvar enligt första och tredje styckena och kommunens befogenhet enligt andra stycket omfattar, med undantag för vad som anges i 26 d § tredje stycket, inte sådan hälso- och sjukvård som meddelas av läkare.

En kommun får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som kommunen ansvarar för enligt denna lag och *skall* därvid ange de särskilda villkor som gäller för överlämnandet. En uppgift som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samsällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

En kommun får sluta avtal med någon annan om att utföra de uppgifter som kommunen ansvarar för enligt denna lag och *ska* därvid ange de särskilda villkor som gäller för överlämnandet. En uppgift som innefattar myndighetsutövning får dock inte med stöd av denna bestämmelse överlämnas till ett bolag, en förening, en samsällighet, en stiftelse eller en enskild individ.

¹ Lagen omtryckt 1992:567.

² Senaste lydelse 2006:493.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2012.